

Olsztyn, 07.09.2020 r.

dr hab. Zbigniew Mazur
Katedra Chemii Środowiska
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
ul. Michała Oczapowskiego 2
10-719 Olsztyn

RECENZJA

rozprawy doktorskiej **mgr. inż. Tomasza Niedzińskiego**
**pt. „Wpływ wglębnego systemu nawożenia mineralnego na plonowanie
i jakość ziemniaków”** wykonanej w Samodzielnym Zakładzie Chemii
Rolniczej, Instytutu Rolnictwa w SGGW w Warszawie pod kierunkiem
Prof. dr. hab. Jana Łabętowicza

Recenzja pracy doktorskiej została wykonana w odpowiedzi na pismo z dnia 17.07.2020 r., w którym Dyrektor Instytutu Nauk Ogrodniczych SGGW prof. dr hab. Wojciech Wakuliński informuje, że Rada Dyscypliny Rolnictwo i Ogrodnictwo SGGW w Warszawie w dniu 01.07.2020 r. powołała mnie na recenzenta pracy doktorskiej mgr inż. Tomasza Niedzińskiego.

1. Ocena problematyki badawczej pracy

Plon bulw ziemniaka w znacznym stopniu zależy od żyzności gleby i czynników agrotechnicznych, w tym nawożenia. Jednym ze sposobów poprawiających efektywność nawożenia, w stosunku do tradycyjnej aplikacji powierzchniowej, może być stosowanie wglębnej aplikacji nawozów w miejsca, gdzie występuje największa koncentracja korzeni roślin. Badania z zakresu doskonalenia

wgłębnego systemu nawożenia ziemniaka poprawiającego jego efektywność mają duże znaczenie gospodarcze i ekologiczne. W związku z powyższym wybór tematu pracy doktorskiej dotyczącej wpływu wgłębnego systemu nawożenia mineralnego na plonowanie i jakość ziemniaków uważam za bardzo interesujący i uzasadniony.

2. Ocena formalna pracy

Oceniana rozprawa doktorska mgr inż. Tomasza Niedzińskiego jest poprawnie skonstruowana i spełnia wymogi prac eksperymentalnych. Liczy 137 stron łącznie z literaturą obejmującą 264 pozycje, w tym 251 to pozycje obcojęzyczne. W pracy zamieszczono 23 rysunki i 70 tabel, z których 12 przedstawiających skład chemiczny roślin w poszczególnych latach badań wchodzi w skład aneksu.

Treść rozprawy została ujęta w 12 rozdziałach: 1. SPIS SKRÓTÓW, 2. WSTĘP, 3. CEL I ZAKRES PRACY, 4. PRZEGLĄD LITERATURY, 5. MATERIAŁ I METODY, 6. WYNIKI, 7. DYSKUSJA, 8. WNIOSKI, 9. SPIS TABEL, 10. SPIS RYSUNKÓW, 11. ANEKS, 12. LITERATURA. W obrębie rozdziałów wyróżniono 15 podrozdziałów I-rzędu i 25 II-rzędu.

Na początku rozprawy przed spisem treści zamieszczono streszczenie oraz słowa kluczowe w języku polskim i angielskim. Rozprawa napisana jest poprawnym językiem.

Moim zdaniem właściwa kolejność rozdziałów dla tego typu prac powinna przedstawiać się następująco: wstęp, cel i zakres pracy, przegląd literatury, materiał i metody, wyniki, dyskusja, wnioski, literatura, spis tabel, spis rysunków, aneks.

W rozdziale 12. LITERATURA brak jest pozycji Szulc i in. 2020.

3. Merytoryczna ocena pracy

Ocenę merytoryczną należy odnieść do każdego rodzaju doświadczeń i zakresu badań. Autor przyjął i zachował system przyjęty w badaniach chemiczno-rolniczych tj. od doświadczeń laboratoryjnych, wazonowych i mikroplotkowych do doświadczeń polowych.

W doświadczeniu laboratoryjnym przez 35 dni określono dynamikę uwalniania azotu i fosforu z różnej wielkości granul 5 nawozów na drodze inkubacji w glebie dla różnych poziomów wilgotności gleby. Zbadano wpływ inkubacji granul na zawartość azotu i fosforu w granul i w glebie. Doświadczenie w wazonach (rizoboksach) miało dać odpowiedź na wpływ różnej głębokości umieszczenia granul (0-30 cm) na rozwój systemu korzeniowego ziemniaka, plon i zawartość składników pokarmowych w częściach nadziemnych i podziemnych. Ten etap badań miał wpływ na kolejne badanie, jakim było dwuletnie doświadczenie mikropletkowe. Określono w nim optymalną, ze względu na plon, głębokość umieszczenia nawozów w glebie. Ostatnim etapem eksperymentu były trzyletnie badania polowe, w których stosowano nawozy o takim samym składzie chemicznym. Do nawożenia wgłębnego użyto nawozu mineralnego UreaPhos Mikro o średnicy granul 10,0 mm. Nawóz ten aplikowano 10 cm i 20 cm poniżej bulwy. Do nawożenia powierzchniowego użyto tradycyjnych nawozów. Badano przyrost biomasy ziemniaka w trakcie wegetacji, pobieranie składników pokarmowych oraz współczynnik wykorzystania składników pokarmowych. W trakcie wegetacji mierzono emisję związków węgla i azotu.

Doktorant w rozdziale 1. SPIS SKRÓTÓW w jasny i uporządkowany sposób sporządził spis skrótów używanych w rozprawie doktorskiej, co ułatwia lekturę pracy.

Rozdział 2. WSTĘP jest wprowadzeniem omawiającym znaczenie wpływu systemu nawożenia na plon i jakość roślin oraz na możliwe negatywne skutki środowiskowe. Doktorant zwraca uwagę na potrzebę zwiększenia efektywności nawożenia, co wiąże się z poprawą rentowności gospodarstwa rolnego. Autor wskazuje na konieczność stosowania nowoczesnych systemów nawożenia, takich jak aplikacja wgłębna nawozów.

W rozdziale 3. CEL I ZAKRES PRACY Autor w sposób jasny określa przyjęte cele: 1 - określenie wpływu wgłębnego nawożenia mineralnego na efektywność nawożenia i wykorzystanie składników nawozowych w uprawie ziemniaków jadalnych w porównaniu do tradycyjnej aplikacji powierzchniowej, 2 - zbadanie wpływu nawożenia wgłębnego na dynamikę wzrostu biomasy ziemniaka i rozwój systemu korzeniowego roślin, 3 - określenie wpływu tegoż nawożenia na intensywność emisji z gleby CO₂, NH₃ i NO₂. Nakreślono 4 obszary badawcze

obejmujące badania laboratoryjne, wazonowe, mikropoletkowe i polowe. Sformułowano hipotezę roboczą pracy.

Rozdział 4. PRZEGLĄD LITERATURY (28 stron) mgr inż. Tomasz Niedziński podzielił na 5 podrozdziałów, w których w sposób czytelny dokonał omówienia nawozów stosowanych w rolnictwie, technik aplikacji nawozów, emisji gazowych form składników pokarmowych z nawozów, wymagań pokarmowych ziemniaków i dynamiki pobierania składników pokarmowych oraz rozwoju systemu korzeniowego roślin z uwzględnieniem technik nawożenia roślin uprawnych. Najwięcej uwagi Autor poświęcił technikom aplikacji nawozów: powierzchniowej i głębszej, technologii CULTAN oraz nawożeniu dolistnemu. Doktorant wykorzystał tu głównie pozycje anglojęzyczne. Cytowana literatura jest bogata i wiąże się ściśle z problematyką badań.

W Rozdziale 5. MATERIAŁ I METODY zajmującym w pracy 17 stron Autor wyróżnił 5 podrozdziałów dotyczących doświadczenia laboratoryjnego, doświadczenia w rizoboksach, doświadczenia mikropoletkowego i doświadczenia polowego. W podrozdziale „Doświadczenie laboratoryjne” zwięźle przedstawiono metodykę badań, w tym charakterystykę stosowanych nawozów i właściwości chemiczne gleby. W podrozdziale „Doświadczenie w rizoboksach” klarownie omówiono warunki doświadczenia, metodę badania systemu korzeniowego i dystrybucji składników pokarmowych oraz wskaźnik wykorzystania tych składników. Podrozdział „Doświadczenie mikropoletkowe” dotyczy określenia wpływu głębokości umieszczenia nawozów na plon części nadziemnych i bulw ziemniaka. Schemat doświadczenia w sposób przejrzysty przedstawiono na rysunku. W podrozdziale „Doświadczenie polowe” syntetycznie przedstawiono metodykę badań, w tym warunki glebowe i klimatyczne, charakterystykę nawozów i sposób ich aplikacji do gleby, schemat rozmieszczenia bulw ziemniaków. Ponadto omówiono sposób pomiaru dynamiki gromadzenia plonu, składników pokarmowych oraz emisji CO₂, NH₃ i N₂O. W każdym podrozdziale podano metody statystyczne, które zostały wykorzystane do weryfikacji uzyskanych wyników badań.

W tabeli 3 zamieszczone dane dotyczące gleby są zbyt skromne. W tabelach 4 i 7 (str. 50 i 55) należałoby zmieścić zawartości N_{og.} i C_{org.} W opisie tabeli 5 (str. 51)

błędnie opisano sposoby aplikacji jako W. Rys. 9 (str. 56) dotyczący warunków klimatycznych moim zdaniem jest niepotrzebny, wystarczą dane zamieszczone w tabelach 8 i 9. Na str. 48, 53 i 62 zbędnie zamieszczono informacje dotyczące istotnych różnic między obiektami. Takie informacje znajdują się pod tabelami.

Rozdział 6. WYNIKI Doktorant podzielił na 5 podrozdziałów. Na 38 stronach przedstawił wyniki badań w postaci jasno czytelnych 36 tabel i 8 rysunków. W podrozdziale „Uwalnianie składników pokarmowych z granul nawozów zastosowanych w doświadczeniu laboratoryjnym” szczegółowo przedstawiono dynamikę zmian zawartość azotu w granulach poszczególnych nawozów i w glebie po poszczególnych okresach inkubacji. Jednocześnie podano zmiany EC gleby. W podrozdziale „Wpływ głębokości umieszczenia granul nawozów w glebie i zróżnicowanego nawożenia na dystrybucję biomasy i składników pokarmowych w roślinach ziemniaka i rozwój systemu korzeniowego - Doświadczenie w rizobokasach” Autor przejrzyście opisał plon suchej masy, pobranie azotu i fosforu, i ich dystrybucję w częściach nadziemnych, bulwach i korzeniach ziemniaka. Określił wpływ głębokości nawożenia na długość, powierzchnię, średnicę i objętość systemu korzeniowego ziemniaków. Wyniki badań w sposób czytelny przedstawił w 15 tabelach i poparł fotografiami. Podrozdział „Doświadczenie w mikropoletkach” ocenia wpływ sposobu nawożenia na plon suchej masy części nadziemnych, bulw i całej rośliny. W podrozdziale „Doświadczenie polowe” Doktorant w sposób szczegółowy i wyczerpujący przedstawił trzyletnie wyniki wpływu technologii wglębnego nawożenia na przyrost biomasy ziemniaka podczas wegetacji, wpływu aplikacji nawozów na dystrybucję asymilantów i wskaźniki wykorzystania składników nawozowych. W ostatnim podrozdziale „Emisja gazowych form składników uwalnianych gleby podczas wegetacji w latach 2014-2015 - doświadczenie polowe” Autor, w celu weryfikacji wpływu wglębnego systemu nawożenia, podał zwięźle wyniki emisji dwutlenku węgla, amoniaku i podtlenku azotu podczas wegetacji.

Ten rozdział ze względu na przedstawienie w sposób jasny i czytelny dużej ilości wyników badań oceniam wysoko.

Na rysunku 16 (str. 64-65) brakuje jednostek skali.

W Rozdziale 7. DYSKUSJA mgr inż. Tomasz Niedziński na 7 stronach skonfrontował swoje wyniki z wynikami innych autorów. Rozdział 8. WNIOSKI zawiera 8 punktów, które w pełni odzwierciedlają uzyskane wyniki. Wnioski odnoszą się do wszystkich celów badań na wskazanych na początku pracy.

Badania dowiodły, że stosowanie wglębnego nawożenia mineralnego korzystnie sprzyja rozwojowi systemu korzeniowego ziemniaka i zwiększa plon bulw. Nawożenie wglębne w stosunku do nawożenia powierzchniowego sprzyja pobraniu przez ziemniak azotu i fosforu. Określono optymalną głębokość aplikacji nawozów na 10 do 20 cm. W stosunku do powierzchniowego wglębne nawożenie mineralne skutkowało wyższą emisją z gleby NH_3 i niższą N_2O .

4. Uwagi końcowe

Można mieć pewne zastrzeżenia do tytułu pracy, gdyż zagadnienie jakości ziemniaków zostało zmarginalizowane. Nie podano wyników pomiarów wielkości i ilości bulw ziemniaków, zawartości skrobi i cukrów. Takie wyniki zamieszczone w pracy podniosłyby jej wartość merytoryczną.

Dlaczego w pracy zamieszczono wyniki emisji z gleby CO_2 , NH_3 i N_2O ? Nie wiąże się to bezpośrednio z tematem dysertacji.

W pracy występują błędy i niekonsekwencje typograficzno-edytorskie takie jak różne wcięcia akapitowe bądź ich brak, odstępy między fragmentami tekstu, pozostawianie pojedynczych liter na końcu wierszy czy niewłaściwa kolejność rozdziałów pracy.

5. Wniosek końcowy

Pomimo drobnych uchybień uważam, że przedstawiona do oceny praca doktorska mgr inż. Tomasza Niedzińskiego pt. „*Wpływ wglębnego systemu nawożenia mineralnego na plonowanie i jakość ziemniaków*” jest oryginalną pracą naukową. Postawione cele badawcze, zakres badań, metody badawcze, interpretacja wyników i postawione wnioski świadczą o opanowaniu przez Autora warsztatu naukowo-

badawczego. Praca poszerza wiedzę z zakresu nawożenia ziemniaków, co ma duże znaczenie ekonomiczne i ekologiczne.

Stwierdzam, że ocena na rozprawa spełnia wymagania stawiane w Ustawie z dnia 3 lipca 2018 r. - Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018, poz. 1669). Wnoszę do Rady Dyscypliny Rolnictwo i Ogrodnictwo Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie o dopuszczenie mgr inż. Tomasza Niedzińskiego do dalszego etapu przewodu doktorskiego.

Zbigniew Mazur

Dr hab. Zbigniew Mazur